

Raske on õpilase elu... Kas ta on ikka raske? Kui raske? Miks?

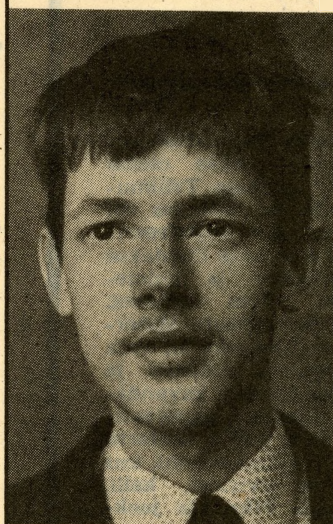
Kõik algab varahommikul. Kell tiksus halastamatult kaheksandat hommikutundi. Üksed ja trepikojad pahvatavad valla, bussid kipuvad inimestest lõhkema ja kool avab oma süle.

Jalad toovad su automaatselt koolini. Surud hommikusele unesegese keha koos teistega rünnakul üksteisele just viimasel minutil sisse ja pead välkkiirelt otsustama: kas jääd vahele tänavajalajate üles minnes või lähed rõivustu kaosest susse otsima ja jääd trepiotsal seisvale õpetajale hilinejana pihku. Niimoodi tuleb igal hommikul oskustlikult seilata, triivida, pendeldada Skylla ja Charybdis vahel.

Algab tund.

Tund on koolinähtus, millesse igaüks suhtub omamoodi. Sellepärast, et ei ole olemas tundi, mis klapiks kõigile õpilastele nii pikaks, sisult kui ka väärtuselt. Oksmeelse heakskiiduga suhtutakse vaid vahetunnisse. Kõik sõltub olukorrast, õpitud või õppimata aineist, õpetaja tujust, tema isiksusest. Paljudel õpilastel on välja töötatud omapärane süs-

LUGEJAGA VESTLEB

Oskar Kõrk

STAAŽIKAS ÕPPUR

tarvemeeliseid vastuseid. Kui õpetajat on paar kuud niimoodi treenitud, alles siis võib lasta ennast natuke lõdvemaks, sest õpetaja jätkab heade hinnete panemist juba inertsist.

Õpilane on tark, ta teab ja tunneb õpetajat, tema harjumusi ja närvisüsteemi paremini kui õpetaja iga üksikut õpilast. Õpilane võib ette aimata reageeringut, ta oskab käituda küsitluse ajal osavalt ja leidlikult, siiski juhtub vahel ka ootamatusi: käre ja temperamentne pedagoog on kriitilises olukorras tapvalt rahulik, või vastupidi. Raskeks läheb alati kõike ette aimata, ebaõnnestumine aga ruineerib närve. Eriti kehv on olukord, kui tunned õpetaja nimekirjalis: küsitlemise süsteemi, aga ootamatult kutsutakse järjekorras olev õpilane hambaarsti juurde ning sina kui dublanti lähed kaiku. Õpetajat tuleb uurida hoolikalt, sest Murphy seadus ütleb, et te ei tea öelda, kui sügav on lomp, enne kui te ei ole sellesse sisse astunud.

Päris hulluks läheb lugu vee- randi lõpus. Lisaks tundide ettevalmistamisele tundides ja vahetundides tuleb nii vahetundide

KUI RASKE ON OLLA ÕPILANE

teem tundide ratsionaalseks ettevalmistamiseks koolipäeva kestel. Kui selles tõrge tekib, algavadki raskused. Tõrkeid leidub küll. Sageli ei jõua ühes tunnis mitte kuidagi teist, järgmist ette valmistada. Kord segab kaasõpilaste tegutsemine, kord (ja enamasti) surub sellised katsed meisterlikult maha koolmeister ise.

Paraku ei ole tunnid ainult järgmistele tundide ettevalmistamiseks. Sageli pommitatakse kontrolltöödega ja suulise küsitlemisega. Kontrolltöödel on olnud tulla korraga ühel päeval ning siis võib lausa pooleks murduda, sest õpilaste protestile mitme kontrolltöö vastu päevas reageeritakse korralloomisega väga harva. Ja sedagi vaid nii, et mõni kontrolltöö nimetatatakse ümber tunnikontrolliks, kusjuures küsimused jäävad samaks. Seejuures surub õpetaja pidevalt maha katsed teha kollektiivset tööd. Pedagoogide pool ei taha kuidagi teadmiskuse võtta tõsiasja, et praegusajal ei jõua inimene üksinda kusagile. Enamik suuri töid ja avastusi tehakse kollektiivselt. Õpilased üritavad seda kvaliteeti iga kontrolltöö ajal ka kooli sisse viia, kuid ikka ja jälle põrgatakse õpetajate vastuseisule. Selline vanamoealine suhtumine teeb õpilaste elu põhjendamatult raskeks. Nad on sunnitud lisavaeva nägema ja tegema minikonspekte.

Kontrolltöö eelis suulise vastamise ees on vahet vaid see, et siin saab oma teadmised lõpuni välja laduda ja ka õpetaja kätte

foimetada. Suulisel vastamisel osutub rääkijaks pooleks sageli hoopis õpetaja, kes õpilase esimese pausi järel jutuhädad enda kätte haarab. Vaene õpilane seisab kohmetult tahvil ees ning ootab hetke, mil õpetaja heaks arvab oma monoloogi lõpetada. Siis katsub õpilane jälle sõna seada. Oskan soovitada abiks vaid Murphy näpunäidet: «Ärge laskuge vaidlustesse, aga kui teid on ummikusse aetud, esitage asjassepuutumatut küsimust, nojatuge rahuloleva muigega tooli seljatoele, kuni teie partner püüab mõista, milles on asi, ja vahetage siis kiiresti jututeemat.» Paraku ei õnnestu seda alati kasutada. Raske on taluda õpetaja tapvat irooniat küsimise ajal, kui oled ummikusse aetud ja ühtegi head mõtet pole varnast võtta. Vingerdada ja kombineerida, kuid oled selleks korraks siiski omadega läbi ning astud raskest sammul kohale. Õpetaja jätkab oma monoloogi.

Oh kui raske on varjata argipäeva tühimust, taluda õppeaine igavat esitamist, olla koos õpetajaga vaimustatud kliimavõõrmete paradoksidest, Lermontovis ja Balzacis, armastada eneseunustusteni joonestamist ning kilomeetripikkusi salme.

Õeldakse, et kolm on koolipoisi hinne. Millegipärast üritavad kõik paremaid numbreid saada. Ei aga pidevalt häid hinneid saada, peab õpetajat harjutama häid hinneid panema. Tuleb üritada anda alati originaalseid ja

ajal kui ka pärast tunde õpetajatel järel käia, et oma kehvad seisud enne hinnete väljapanemist ülespoole tõsta.

Tundide lõppedes ei lõpe veel tööpäev. Õpetajatele meeldib anda palju koduseid ülesandeid, ses: nii saab järgmises tunnis jälle rohkem ainet läbi võtta. Õpilaste sagedasele protestile vastatakse, et mis see pisku ikka teeb. Oks pisku ei tee tõesti midagi, aga kuue-seitsme tunniga koguneb piskut ikka rohkem ja rohkem, kuni päeviku koduste ülesannete lahtirid saavad täidetud tiheda kirjaga.

Kõigele lisaks peab õpilane alati vormis olema ja seda kahes mõttes: kandma koolivormi ning püsima vaimult värskes.

Vahel poeb hinge tusk, sest mõnda kabinetti trepist üles- ja alla rallides läheb kaduma kallid koduklassi tunne ning huulile kerkib nukker laut: «Kus on, kus on kurva kodu...» Kahju, et tänapäeva õppuril jääb tundmata koduklassi soojus, oma pingi seelmuil sõbratugi, tuttav aknalaud ja oma sahtlisopp.

Kuidas me küll saame ja suudame? Vahel hakkab iseendalgi öudne, sest tunned, et jõud ei käi enam üle. Tahaks aega enda jaoks. Aga peagi lõpeb see rutt. Jaanipäevaks vabane jällegi hulk noori kooli kütkeist. Kuid... millegipärast on kahju lahkuda koolipoisi staatusest, tahaks veel paar aastat olla ja tunda, kui raske on olla õpilane.